

Einleitungstext zum Konzert:

Stockhausen: Mixtur

Beethoven: Sinfonie Nr. 5

Ensemble Modern, Dirigent: Peter Eötvös

1996 September, Tour: Bremen-Berlin-Torino-Frankfurt-Köln-Darmstadt

Wieso Stockhausen und Beethoven? Weil ich mir keine umfangreichere Verwandtschaft vorstellen kann. Beide waren von demselben Forschungsdrang getrieben, von derselben innere Ladung. Der andere Grund ist, dass die Musik des 20. Jahrhunderts hat sowieso mit Beethoven angefangen.

Wir werden heute die Fünfte Symphonie spielen wie eine Uraufführung. Mit Breitkopfs neu veröffentlichtem Urtext-Material haben wir uns mit vielen Proben auf das Konzert vorbereitet, als ob es die Uraufführung eines kürzlich komponierten Werkes gewesen wäre. Wir haben nicht auf die schon oft gehörte traditionelle Spielweise aufgebaut, wir haben nicht versucht gegen irgendeine Idee zu kämpfen, und wir haben nicht versucht historische Bedingungen zu rekonstruieren - außer dass wir kleinere Pauken benutzt haben. Im heutigen Musikleben bedeutet der Begriff "Ensemble" eine Denkweise, eine Haltung der Selbstverantwortung.

Das "Ensemble" ist kein reduziertes Orchester, sondern ein frei formbares Ensemble.

Es ist interessant festzustellen, dass das 20. Jahrhundert kein "Orchester des 20. Jahrhunderts" geschaffen hat, sondern nur Reproduktionen von Modellen des 19. Jahrhunderts, so dass nur Ensembles als eine typische Formation des 20. Jahrhunderts angesehen werden können, die vielleicht mit ihrer freien Formbarkeit wieder ihr eigenes Alter finden werden, wie Beethovens Orchester während der Zeit der 5. Symphonie. Die 5. Symphonie war auch der Beginn einer neuen Musiksprache zu Beethovens Zeiten, einer musikalischen Denkweise, die bis heute anhält. In diesem Sinne schafft Stockhausens Mixtur eine neue Klangwelt, eine neue musikalische Denkweise für unsere Zeit.

Ich muss aber

Es ist kein Kontrastprogramm, keine Gegenüberstellung von Neuem und Altem, im Gegenteil: Die Ähnlichkeit der Einstellungen der beiden deutschen Meister, ein lebendiges Beispiel für die Notwendigkeit, einen neuen Orchesterklang zu schaffen.

Die Neuheit zu Beethovens Zeiten war, dass die Anzahl der Streichorchester erhöht wurde, weil in den größeren Konzertsälen mehr Klang benötigt wurde.

Das 20. Jahrhundert entwickelte die Elektroakustik, die es ermöglichte, auch bei einer geringeren Anzahl von Menschen den notwendigen Klang zu erzeugen.

In Stockhausens Mixtur wird jedes Instrument einzeln mit einem Mikrofon verstärkt, und der Toningenieur am Mischpult ist für die Klangqualität ebenso verantwortlich wie der Dirigent.

In Beethovens 5. Symphonie gibt es nur wenige Streicher, aber jeder hat sein eigenes Mikrofon. Auf diese Weise kann das Klangverhältnis zwischen den Streichern und den Bläsern, die ohne Verstärker spielen, balanciert werden, noch dazu schafft der kammermusikalische Charakter der Aufführung eine neue Qualität des 20. Jahrhunderts. Vielleicht könnte es auch die "Musik der Zukunft" sein.

(Peter Eötvös, 1996)

Concert introductory text:

Stockhausen: Mixtur

Beethoven: Symphony No. 5

Ensemble Modern, Conductor: Péter Eötvös

1996 September, Tour: Bremen-Berlin-Torino-Frankfurt-Köln-Darmstadt

Why Stockhausen and Beethoven? Because I can't imagine a stronger relationship! Both were driven by the same desire for research, the same inner intensity. The other reason is, that the music of the 20th century reaches back to Beethoven anyway.

I see the Symphony No. 5 as a premiere. Using Breitkopf's newly published Urtext material, we prepared for it with many rehearsals just like as if it were a performance of a recently composed work. We didn't build on the tradition we've heard many times, we didn't fight against anything, and we didn't try to reconstruct the performance conditions historically, except to use smaller Timpanis of the old type. In today's musical life, the concept of "ensemble" means a way of thinking, an attitude of self-responsibility. The "ensemble" is not a reduced orchestra, but a freely formable ensemble.

It is interesting to note that the 20th century did not create any "20th century" orchestras, only reproductions of 19th century models, so only Ensembles can be considered a typically 20th century formation, which perhaps with its free formability will find its own age again as Beethoven's orchestra during the time of the Symphony No. 5.

Symphony No. 5 was the beginning of a new musical language in Beethoven's time, a musical way of thinking that continues to this day. In the same spirit, Stockhausen's Mixtur creates a new world of sound, a new musical way of thinking for our time.

It is not a contrast program, it is not a contrast between the new and the old, on the contrary: the similarity of the attitudes of the two German masters, a living example of the need to create a new orchestral sound.

The novelty of Beethoven's time was that the number of string orchestras was increased because there was a need for more sound in the larger concert halls.

The 20th century developed electroacoustics, which made it possible to create the necessary sound even with a smaller number of people.

In Stockhausen's Mixtur, each instrument has individually a microphone, and the sound engineer at the mixing console is as responsible for the quality of the sound as the conductor. There are few strings in Beethoven's 5th Symphony, but each has its own microphone. In this way, the ratio of sound can be added precisely to the Winds playing without amplification, but the chamber music character of the performance creates a new quality of the music of the 20th century. It might even be the "music of the future."

(Peter Eötvös, 1996)

Koncert bevezető szöveg:

Stockhausen: Mixtur

Beethoven: 5. szimfónia

Ensemble Modern, vezényel Eötvös Péter

1996 szeptember, turné:Bremen-Berlin-Torino-Frankfurt-Köln-Darmstadt

Miért Stockhausen és Beethoven? mert egy erősebb rokonságot el sem tudok képzelni! Mindkettőt ugyanaz a kutatásvágy mozgatta, ugyanaz az a belső töltés. A másik ok, hogy a 20. század zenéje különben is Beethovenig ér vissza.

Az 5. szimfóniára úgy tekintek, mint egy ösbemutatóra. A Breitkopf-kiadó frissen megjelent Urtext anyagát használva sok próbával úgy készültünk rá, mint egy legújabban komponált mű előadására. Nem a sokszor hallott tradíció alapján készültünk, nem is harcoltunk valami ellen és nem próbáltuk historikusan rekonstruálni az előadási körülményeket, kivéve, hogy a régi típusú kisebb timpanikat használjuk.

A mai zenei életben az "ensemble"-fogalom egy gondolkodási módot jelent, az önálló felelőséggel bíró hozzáállást. Az "ensemble" nem egy redukált zenekar, hanem egy szabadon formálható hangszeregyüttes.

Érdekes megfigyelni, hogy a 20. század egyetlen "20. századi" zenekart sem hozott létre, csak a 19. századi modellek reprodukcióját, ezért csak az Ensemblék tekinthetők tipikusan 20. századi formációnak, amely talán szabadon formálhatóságával fog újra a saját korára találni, mint Beethoven zenekara az 5. szimfónia idején.

Az 5. szimfónia Beethoven idejében is egy új zenei nyelv, egy máig tartó zenei gondolkodásmód kezdete volt. Stockhausen Mixtur-ja ugyanebben a szellemben teremt egy új hangzásvilágot, a mi korunknak megfelelő új zenei gondolkodást.

Ez nem egy kontrasztprogram, nem az új és a régi szembeállítása, ellenkezőleg: a két német mester hozzáállásának hasonlósága, új zenekari hangzást teremtő igényének élő példája.

Beethoven korának újdonsága az volt, hogy a vonószekerek létszámát megnövelték, mert a nagyobb koncerttermekben nagyobb hangzásra volt szükség. A 20. század az elektroakusztikát fejlesztette ki, amelyik lehetővé tette, hogy kisebb létszámmal is a szükséges hangzást hozza létre.

A Mixturban minden hangszer egyenként mikrofonozott, a keverő pultnál lévő hangmérnök ugyanúgy felelős a hangzás minőségéért, mint a karmester. Beethoven 5. szimfóniájában csak kevés vonós játszik, de mindegyiknek önálló mikrofonja van. Ezáltal az erősítés nélkül játszó fúvósokhoz pontosan lehet adagolni a hangzás arányát, viszont az előadás kamarazenei jellege egy új, 20. századi minőséget hoz létre. Talán ez is lehet a "jövő zenéje".

(Eötvös Péter, 1996)